

Bezpieczeństwo i higiena pracy na małych placach budowy

Budownictwo związane jest z dużym ryzykiem zawodowym. Prawie 13 pracowników na 100 000 ulega śmiertelnym wypadkom przy pracy. Dla porównania średnia liczba takich wypadków dla całego sektora przemysłu wynosi 5 na 100 000 (!). Podczas pracy na budowie pracownicy spotykają się z całą gamą zagrożeń powodujących problemy zdrowotne, od azbestozy, bólów pleców, zespołu wibracyjnego kończyn górnych do oparzeń cementem. Niniejsze opracowanie zawiera podstawowe rady dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy podczas robót budowlanych, nie zawiera natomiast konkretnych wskazówek. Dalsze rady i wskazówki można uzyskać, kontaktując się z odpowiednimi władzami lub instytucjami.

Przed rozpoczęciem robót na placu budowy

Bezpieczeństwo i ochrona zdrowia powinny być włączone do projektu robót budowlanych przed, podczas i po zakończeniu fazy budowy. Łatwiejsze i bardziej ekonomiczne jest ograniczanie zagrożeń, na jakie narażeni są pracownicy, zanim budowa zostanie rozpoczęta, np. poprzez:

- wdrożenie odpowiedniej polityki dotyczącej zakupów maszyn i innego wyposażenia do prac (np. kupowanie maszyn o niskim stopniu emisji hałasu i wibracji)
- umieszczanie wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy w specyfikacjach przetargowych (minimum to zgodność z prawem krajowym)
- planowanie procesu pracy w taki sposób, aby zminimalizować liczbę pracowników, którzy mogą zostać poszkodowani (np. planowanie robót, podczas których występuje duża emisja hałasu w taki sposób, aby narażona była jak najmniejsza liczba pracowników)
- rozpoczęcie określonych działań przed podjęciem pracy na placu budowy (np. poprzez planowanie, szkolenie, wejście na plac budowy i prace konserwacyjne)
- ustanowienie procedur skutecznej konsultacji i udziału pracowników w rozwiązywaniu problemów związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy
- zapewnienie szkoleń dla wszystkich pracowników, łącznie z personelem kierowniczym, tak aby mogli wykonywać pracę bez powodowania zagrożeń dla siebie i innych.

Zarządzanie na placu budowy

Pracodawcy i pracownicy nadzoru powinni współpracować, aby zapewnić pracownikom bezpieczne i higieniczne warunki pracy. Można to osiągnąć poprzez:

- unikanie zagrożeń przez wszystkich pracowników
- oszacowanie ryzyka zawodowego, którego nie można uniknąć
- eliminowanie ryzyka zawodowego u źródeł
- stosowanie środków ochrony zbiorowej
- stosowanie środków ochrony indywidualnej, gdy nie ma innej możliwości
- opracowanie procedur postępowania w razie wypadków przy pracy oraz awarii

- informowanie pracowników o występującym ryzyku zawodowym i niezbędnych środkach zapobiegawczych
- zapewnienie odpowiedniego przeszkolenia.

Proces ustalania ryzyka zawodowego, którego nie można uniknąć, nazywamy oceną ryzyka zawodowego. Należy zidentyfikować następujące czynniki:

- potencjalne zagrożenia
- kto może być poszkodowany i w jakim stopniu
- jakie jest prawdopodobieństwo wystąpienia urazów
- konieczne działania w celu eliminacji lub obniżenia ryzyka zawodowego
- działania, które należy podjąć jako pierwsze.

Powinno się wprowadzić w życie odpowiednie procedury sprawdzające i zaangażować odpowiednie środki, zapewniając ich działanie oraz zgodność z przepisami prawa.

Główne obszary występowania kluczowych zagrożeń i związanego z nimi ryzyka zawodowego

Podczas pracy na budowie wiele wydarzeń wypadkowych może prowadzić do śmierci, obrażeń lub uszczerbku na zdrowiu. Są to przede wszystkim:

- upadek z wysokości
- udział w wypadku samochodowym
- porażenie prądem elektrycznym
- przysypanie ziemią podczas wykonywania wykopów
- uderzenie przez spadający przedmiot
- wdychanie włókien azbestowych
- przenoszenie ciężkich przedmiotów
- kontakt z niebezpiecznymi substancjami
- nadmierny hałas.

Konsultacje z pracownikami

Konsultacje z pracownikami w sprawach zastosowania środków zapewniających bezpieczne i higieniczne warunki pracy są nie tylko spełnieniem wymagań prawnych, ale także skutecznym sposobem zwracania większej uwagi pracowników na procedury bezpieczeństwa i usprawnienia z tym związane. Należy zasięgać opinii pracowników w sprawach związanych z zastosowaniem środków zapewniających bezpieczne i higieniczne warunki pracy, a także przed wprowadzeniem nowych produktów lub technologii.

Dalsze informacje

Niniejszy numer *FACTS* został opracowany jako element towarzyszący Europejskiemu Tygodniowi Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy 2004. Inne opracowania z tej serii i dalsze informacje dotyczące prac budowlanych są dostępne na stronie <http://ew2004.osha.eu.int>. Źródło to jest stale aktualizowane i rozszerzane. Informacje o regulacjach prawnych UE dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy można znaleźć na stronie: <http://europe.osha.eu.int/legislation/>.

(!) Eurostat: Statystyki w centrum uwagi – Populacja i warunki socjalne, Temat 3, 16/2001.

Lista kontrolna

Niniejsza lista kontrolna zawiera serię pytań na temat zagrożeń powszechnie występujących na małych placach budów. Można ją wykorzystać jako punkt początkowy procesu identyfikacji zagrożeń na placu budowy, jednak nie zastąpi ona pełnej oceny ryzyka zawodowego; lista równie krótka jak ta nie może obejmować wszystkich zagrożeń (*).

Lista kontrolna działań zapobiegawczych

- ✓ Czy substancje niebezpieczne na placu budowy są właściwie przechowywane i użytkowane?
- ✓ Czy są stosowane odpowiednie środki ochrony w celu zapobiegania lub ograniczenia stopnia narażenia na pył (np. drewna, cementu, krzemionki)?
- ✓ Czy na placu budowy występuje azbest?
- ✓ Jeżeli tak, to czy spełnione są wymagania dotyczące zabezpieczania i usuwania wyrobów zawierających azbest?
- ✓ Czy wszystkie osoby przebywające na placu budowy noszą odpowiednie środki ochrony głowy i obuwie ochronne?
- ✓ Czy istnieją sposoby ograniczania ryzyka zawodowego bez wykorzystania środków ochrony indywidualnej?
- ✓ Czy wszyscy pracownicy używają odpowiednich środków ochrony indywidualnej podczas wykonywania prac?
- ✓ Czy wszystkie właściwe instalacje, maszyny i inne wyposażenie (łącznie ze środkami ochrony indywidualnej) mają znak CE i są prawidłowo oznakowane?
- ✓ Czy plac budowy jest ogrodzony tak, aby osoby postronne nie miały tam wstępu?
- ✓ Czy wprowadzono środki ochrony osób postronnych (np. przechodzących obok placu budowy)?
- ✓ Czy każdy ma zapewnione bezpieczeństwo na drogach komunikacyjnych do swojego miejsca pracy i w miejscu pracy? Na przykład czy zapewniono bezpieczeństwo dostępu do rusztowań?
- ✓ Czy istnieje właściwe oznakowanie miejsc (np. szlaki komunikacyjne, personel upoważniony)?
- ✓ Czy plac budowy jest uporządkowany, dobrze oświetlony i dobrze rozplanowany?
- ✓ Czy zapewniono odpowiednie pomieszczenia socjalne dla pracowników?
- ✓ Czy istnieją odpowiednie środki ochrony przeciwpożarowej (np. gaśnice, drogi ewakuacji)?
- ✓ Czy dostępne są środki pierwszej pomocy?
- ✓ Czy istniejące linie energetyczne (pod- i naziemne) są odpowiednio oznakowane, a systemy ich obsługi sprawne?
- ✓ Czy istnieją środki zapewniające utrzymanie systemów elektrycznych w stanie bezpiecznym dla otoczenia?
- ✓ Czy pojazdy są oddzielone od miejsc, w których znajdują się ludzie?
- ✓ Czy operatorzy instalacji, urządzeń transportu bliskiego i pojazdów są odpowiednio przeszkoleni i czy mają odpowiednie uprawnienia, jeśli jest to konieczne?
- ✓ Czy drogi wewnętrzne są utrzymywane w stanie zapewniającym bezpieczeństwo ich użytkowania?
- ✓ Czy zapewniono odpowiednie bezpieczne odległości wokół przemieszczających się maszyn budowlanych lub ich części?
- ✓ Czy sprawne są urządzenia zapewniające bezpieczeństwo podczas pracy z maszynami (osłony, sygnalizacja dźwiękowa)?
- ✓ Czy dźwignice (żurawie i podesty ruchome) i dźwigi są odpowiednio zainstalowane i sprawdzone przez uprawnionych pracowników?
- ✓ Czy maszyny i inny sprzęt roboczy są utrzymywane w stanie umożliwiającym bezpieczeństwo użytkowania?
- ✓ Czy rusztowania są wznoszone, przenoszone i rozmontowywane przez kompetentne osoby?
- ✓ Czy dokonywana jest okresowa kontrola stanu rusztowań i jego sprawdzenie po zakończeniu okresu niekorzystnych warunków atmosferycznych (np. silnych wiatrów)?
- ✓ Czy istnieją środki chroniące przed spadaniem ludzi i przedmiotów?
- ✓ Czy tam, gdzie to wykonalne, wyeliminowano konieczność obsługi ręcznej (np. przez wykorzystanie sprzętu zmechanizowanego)?
- ✓ Czy tam, gdzie to jest możliwe, materiały są dostarczane w ilościach i opakowaniach możliwych do przenoszenia tak, aby zmniejszyć ryzyko urazów kręgosłupa?
- ✓ Czy pracownicy zostali poinstruowani na temat bezpieczeństwa przy ręcznym podnoszeniu przedmiotów?
- ✓ Czy dokonano odpowiedniej oceny w celu zmniejszenia ryzyka zawodowego, związanego z uszkodzeniami kończyn górnych (np. przy wylewaniu betonu, wykonywaniu zbrojenia, spawaniu lub malowaniu)?
- ✓ Czy istnieją środki zabezpieczające przed hałasem i drganiami?
- ✓ Czy istnieje możliwość zapewnienia opieki zdrowotnej tam, gdzie to konieczne?
- ✓ Czy wszędzie tam, gdzie to jest konieczne, zapewniona jest odpowiednia ochrona przed upadkiem?
- ✓ Czy wszystkie dachy o niskiej wytrzymałości, a także części dachów (np. świetliki) są wyraźnie oznaczone?
- ✓ Czy wszystkie otwory są odpowiednio zabezpieczone za pomocą dobrze oznakowanych i przytwierdzonych pokryw, zapobiegających wpadnięciu?
- ✓ Czy istnieją bezpieczniejsze sposoby wykonania prac niż z drabiny (np. z wykorzystaniem maszyn do podnoszenia osób i przedmiotów)?
- ✓ Czy ściany wszystkich wykopów są odpowiednio umocnione lub w inny sposób zabezpieczone przed zawaleniem?
- ✓ Czy zapewniona jest ochrona ludzi i pojazdów przed wpadnięciem do wykopu?
- ✓ Czy kompetentna osoba dokonuje regularnych kontroli wykopów?

(*) Listę minimalnych wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy na placu budowy zawiera dyrektywa Rady 92/57/EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wprowadzenia w życie minimalnych wymagań w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w miejscach tymczasowych lub ruchomych budów.

Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

tel.: (34) 944 79 43 60, faks: (34) 944 79 43 83

information@osha.eu.int